

in eadem baptizatis habituris deinde post mortem parentum integram hereditatis partem, quam habituri essent, si parentes ab intestato decederent; neque enim datur parentibus Judæis baptizatos exheredandi facultas, etiam si fortè legitima exheredandi causa extitisset; imò ne fraus baptizatis fiat, solet tempore baptismatis bonorum omnium paternorum fieri inventarium, cujus ad portionem hereditariam computandam tempore paternæ mortis ratio habeatur, ne aliàs occasio detur parentibus, bona subdolè distrahendi, argumento capituli 5. de Judæis.

Respectu extraneorum observatur, ut Judæus baptizatus, seu paterfamilias sit, seu filiusfamilias, quemadmodum omnia bona, & jura retinet, in Judaismo quæsit, ita teneatur ad æs alienum antea contractum, & ad restitutionem usurarum, ex quibus Judæorum pecuniam ut plurimum fit, redigitur, & augetur; imò si fortè reus criminis capitalis fuerit, nec post baptismum pœnam legitimam evadet, ne fortè si aliud ex quadam indulgentia obtineret, Judæi his potissimum de causis conversionem meditarentur, ac fingerent, argumento legis 1. cod. de his, qui ad Eccles. confugiunt. Animadvertendum tamen est, quòd ad pecuniam attinet ex usuris quæsitam, multum interesse discriminis inter eam speciem, in qua constat, ad quos illa determinatè pertinet, atque eam, in qua pecunia incertis sit personis restituenda. Siquidem

in priore Judæus conversus pecuniam restituere debet: in posteriori obtinuit, ut quoniam res incertis personis debita, aut in Ecclesias, pæve loca, aut in pauperes esset tribuenda, eadem baptizato ex indulgentia concedatur, non quasi dominio rei, sed quasi pauperi, & ex causa piissima, qualis est favor Christianæ religionis, & ne territi aliàs Judæi suorum bonorum jactura, à baptismo suscipiendo declinent.

Denique respectu Ecclesiæ observatur, ut si Judæus, baptismate semel suscepto, iterum revertatur ad superstitiones suorum, tanquam apostata habeatur, & apostasiæ pœnis gravissimis puniatur, can. 94. de consec. dist. 4., cap. 4. de apostatis, licet fortè ad baptismum fictus accesserit, dummodò non vi fuerit adactus, argumento capituli 5. de baptismo, cap. 13. de hæret. in 6. Quia in re singulare est, ut quamquam testimonium Judæi adversus Christianum regulariter non recipiatur, admittatur tamen, si testificetur, baptismatum ad Judæorum superstitiones divertisse, argumento capituli 5. & 13. de hæret. in 6. Adnotandum nihilominus est, in pœnis apostasiæ infligendis lenius agi cum iis, qui infantie proximi baptizati fuerunt, ob infirmitatem judicii; & potiore ratione cum iis, qui in infantia baptizati fuisse insensibus parentibus proponuntur, nisi isti adolescentiores facti liberè ratum habuerint, quod in ipsis ignorantibus gestum fuerat.

CAPUT II.

De Apostatis, Hæreticis, & Schismaticis.

Huc referendi sunt, tit. 1. lib. 1., tit. 7. 8. & 9. lib. 5. Decretalium.

Quicumque Christi fidem detestantur, ac sive Judæorum, sive Gentium superstitionibus obvolvuntur, sine pœna sunt apud Ecclesiam, cum nunquam ecclesiasticæ jurisdictioni subditi fuerint, pœnas in altera vita apud summum Judicem Deum luituri. Alia sanè ratio est eorum, qui semel Christo nomen dederunt; isti enim si post susceptum baptisma ab Ecclesia non recedunt tantum, sed & fidem fallunt, quam semel præstiterunt, ut fidei violatores in Ecclesia puniuntur. Appellantur autem vel apostatæ, vel hæretici, quibus proximè accedunt schismatici. Sunt hæc nomina à Græcis dictionibus derivata, quorum si ingentiam significationem attendas, latius accipiuntur, quam vulgaris loquendi usus induxerit. Apostatæ nomine Græci significant desertorem, eum scilicet, qui à suscepta agendi, aut vitæ ratione recedit; quamobrem lata significatione non solum Donatistas hæreticos apostatarum nomine vocavit Cyprianus in epistola ad Cornelium Papam, sed & aliquando apostatæ appellati fuerunt Clerici majores, qui à clericali militia, vel Monachi, qui à monasterio recesserunt, vitam inter laicos, & laicorum conditionibus traducturi, cap. 1. 3. 5. & 6. de apostatis. Vulgaris loquendi usus latissimam hujusmodi significationem contraxit; quo fit, ut propriè eos apostatas nominemus, qui à fide omnino defeecerunt, & non in uno, aut altero fidei Christianæ dogmate ab Ecclesia discrepant, sed in eorum conditionem esse recipiunt, in qua ante baptismum erant, aut esse potuissent, c. 4.

de apostatis, quemadmodum explicavit Isidorus Hispalensis in lib. 8. Originum cap. 3. ita scribens: *Apostata dicitur, qui post baptismum Christi susceptum ad Idolorum cultum, & sacrificiorum contaminationes revertuntur.* Etiam nomen hæreseos latissimè significat sectæ cujusquam electionem factam ab iis, qui in aliquam facultatem tributis studiis cum divisione animorum incumbunt. Hinc in l. 6. §. 2. ff. de excusation. tutor. memorantur hæreses Rethorum, id est variæ Rethorum sectæ, in quas qui Rhetoricæ artis studiosi erant, dividebantur. Unde iterum Isidorus in dicto lib. 8. cap. 3. ait: *Hæresis Græcè ab electione vocatur, quòd scilicet unusquisque id sibi eligat, quod melius sibi esse videatur, & Hieronymus in can. 27. caus. 24. quæst. 3. scribit: Hæresis Græcè ab electione dicitur, quòd scilicet eam sibi unusquisque eligat disciplinam, quam putat esse meliorem.* Apud viros ecclesiasticos contracta quoque fuit hujus nominis significatio ad designandos eos, qui se quidem Christo obedire, & in Ecclesia Christi esse verbo profitentur, in Ecclesia tamen verè non sunt, proptereaquod nova & falsa dogmata in fidem suam inducant; quo sensu hæreticos in Ecclesia esse scribebât Hieronymus ita pergens in dicto can. 27. *Quicumque igitur aliter scripturam intelligit, quam sensus Spiritus Sancti flagitat, quo scripta est, licet de Ecclesia non recesserit, tamen hæreticus appellari potest; quod ipsum explicat laudatus Isidorus, dum in lib. 1. sententiarum cap. 16. ait: Qui sunt hæretici, nisi qui relicta Dei Ecclesia privatas elegerunt societates? In conspectu traditionis tantorum virorum, mihi*

hi placere non potest subscribere illis Grammaticis, qui vel quoddam errant à recto, vel quoddam herescantur fidem, vel quoddam hereant nimis, & cum pertinacia doctrinæ suæ, vel similibus de causis nominatos hæreticos ajunt. Hæreticis proximè accedunt schismatici, quod nomen si latè sumatur significat eos, qui se ab aliorum societate, ac communi consortio dividunt. Strictè autem accipitur de iis, qui & Christum sequi se profitentur, qua in re ab apostatis, & universa Ecclesiæ catholice dogmata recipiunt, qua in re ab hæreticis distinguuntur, tamen obedientia tenus ab Ecclesiæ se dividunt, Prælati suis obedire, aut obsequi detrectantes, can. 7. caus. 7. quæst. 1., can. 26. caus. 24. quæst. 3. Quamobrem iterum Isidorus in dicto cap. 3. lib. 8. Originum scribit: *Schisma à scisura animorum nomen accepit, eodem etiam cultu, eodemque ritu credit, ut ceteri, solo congregationis delectatur dissidio.*

Apostata, ut de iis primùm dicam, cum omnia fidei dogmata rejecerint, imò & ipsa Christianæ fidei fundamenta à se avellere studuerint, tanquam læsæ divinæ majestatis rei judicantur, iisdemque pœnis puniuntur, quæ adversus detestabiliores hæreticos sunt præstitutæ, l. 1. 2. 3. & 4. cod. de apostatis, cap. 13. de hæreticis in 6. Quid verò de iis dicendum est, qui cum ab extraneæ religionis hominibus captivi vi armorum metu adapti deprehenduntur, ut Christianam fidem abnegarent? Mitius enim videtur agendum, quasi cum iis, qui voluntate non omninò libera & expedita ab Ecclesia defecerunt, can. 52. de pœnit. dist. 1. Isti sanè si spontè ad Ecclesiam revertantur, interrogandi in primis erunt, an ex animo fidem adjecerint, an tantùm fidem se abjecisse simulaverint, ut cruciatus evaderent. Quum profiteantur, se tantùm infidelitatem simulavisse, tùm reconciliandi erunt, tanquam ii, de quibus gravis veræ apostasiæ suspicio

suborta fuerit, pœnitentiis impositis salutaribus, unde Deo & Ecclesiæ non leviter lasis satisfiat, habita ratione personarum, prout rudiores sunt, seu imbecilliores vel ætate, vel sexu, aut cultiores doctrina, vel viribus firmiores. At quum profiteantur, se animum abnegandi fidem habuisse, tùm eodem modo recipiuntur ab Ecclesia, quo insignes hæretici reconciliantur, gravissima & asperissima pœnitentia indigita. Quòd si spontè non sese in Ecclesia sistere festinaverint, cum suspicio veræ apostasiæ augeatur, torqueri per competentem judicem poterunt, ut qualis in externa abdicatione fidei fuerit illorum animus eliciatur. Quamquam enim si se ex animo fidem non abnegavisse constanter adfirmant, ad abjurandam apostasiam, tanquam more vehementer suspectorum de apostasia, imposita salutari pœnitentia admittantur; si tamen lateantur, se miserè animo lapsos fuisse, non nisi ut veri apostatæ recipiantur, arbitrio judicis puniendi, considerata delinquentium conditione, & metus oim incussi qualitate, uti passim Pragmatici docent. Atque ita interpretandus est Ambrosius in dicto canone 52. de pœnit. dist. 1., in quo sanè attendi oportet Sancti viri scopum, qui in libris de pœnitentia totus erat adversus Novatianos, qui peccatum apostasiæ à Deo nunquam remissum iri prædicabant; quamobrem quod ibidem traditur, apud Gentes victos Athletas coronari etiam consuevisse, eò pertinet, ut inde inferret Ambrosius, non pœna, aut pœnitentia immunes esse, qui victi cruciatibus fidem Christi oretenus abnegavissent, sed eos venia, ac clementia excipiendos esse, cum reversi ad Ecclesiam fuerint, data spe remissionis post exactam legitimam pœnitentiam.

Antequam explicanda sit disciplina, quæ generaliter adversus hæreticos in Ecclesia obtinet, opportunum, atque utile videri posset, singulas, aut saltem celebriores, hæreticorum scctas, quæ hu-

hucusque prodierunt, quasi per indicem demonstrare, ex quo in primis addiceret unusquisque, quid evitandum, quid è contrario tenendum sit viro Catholico, deinde sciret, ecclesiasticos canones identidem in causis fidei editos, & personis, & temporibus accommodare. Verùm ne extra propositum meum vagari latius videar, satis mihi sit, laudare canonem 39. caus. 24. quæst. 3. ubi Isidorus Hispalensis brevem quidem, sed accuratum hæreticorum catalogum texuit, atque ab ipso nascentis Ecclesiæ initio ad sua usque tempora produxit. De recentioribus hæreticis, plena undique est ecclesiastica historia, quam viri complures, iidemque celeberrimi exornaverunt, & hanc ob rem supervacuum laborem impenderem, si vellem singulas hæreticorum scctas recensendo commemorare. Tantùm obiter attingam, quæ in universum ad confutandas omnes hæreses plurimum valent; & generaliter dicam, vel unum argumentum sufficere posse ad demonstrandam nostræ fidei veritatem, ac sanctitatem. Nimirùm fides nostra à Deo ipso originem trahit perspicuam, certissimam divinæ voluntatis oraculis indicatam. Primùm illa fuit Deo auctore proposita, deinde à viris integerrimis promulgata, promulgationem ipsam eodem semper Deo signis evidentibus confirmante. Ista fuit forma Mosaicæ legis, cujus testes, vel ipsos infensissimos inimicos nostros adducimus Judæos. Ista forma Evangelicæ legis, quam Christus ipse palàm fecit, Christum dico, quem si vel nequissimæ, & perditæ cæteræ gentes pium & religiosum virum fuisse non potuerunt non confiteri, Deum credere necesse est, quando ipsemet Filium Dei, propterea quod Deum esse se dixit, ne concludamus, pium & religiosum haberi, vel apud extraneos, & alienos homines potuisse, qui divinam sibi naturam non sine atroci blasphemia adseruisset. Quòd si quidam fidei, & morum restaurato-

res mitti à Deo extra ordinem debuerunt, quod aliquando in veterè lege contigisse scimus, non aliis Deus eam gerendam provinciam mandavit, quam viris mortum in primis integritate probatis, deinde prophetia & miraculis planè magnificis, suæ missionis testimonia perhibentibus, uti observavit Innocentius III. in cap. 12. de hæreticis. Sistant hæretici universi, sistant, amabo illos, quocumque nomine censeantur, scctarum suarum auctores. Tùm verò tantum aberit, ut in eis divinatorum legatorum qualitates miremur, quio potius vitiosos homines, seditiosis amatores, turpissimis flagitiis inquinatos, nec alia de causa, quam vel ambitu, vel invidia, vel iracundia, vel animi ægritudine concitatos deprehendamus: nos è converso recto neque interrupto ordine exhibebimus viros perpetua successione ab Apostolis descendentes: Apostolos exhibebimus missos à Christo; Christum à Deo in testamento veterè jamdiu promissum, & tandem hominibus in tempore datum; ita ut divinas revelationes mutuo nexu ita dixerim colligatas, ordinatasque à protoparentibus ipsis ad nos usque derivatas, & constantissimè custoditas gloriosè pandamus. Hinc sanè fluit, apud nos esse unitatem, qua eadem, quæ olim, & in presentia adparet morum fideique doctrina, quæ sanè est præcipuum veræ Ecclesiæ fundamentum, contra quam in extraneis societatibus videatur, in quibus vix pater, & filius, maritus & uxor in una domo, familiaque consentiant. Reverà id non apud alios, quam apud nos evenire potest, qui soli ubi obscura quedam emergunt definienda, divina oracula per publicam Ecclesiæ definitionem, aperienda expectamus, ab illa animo demisso universi pendamus, illi obsequimur sine calumnia, nec unquam sanctissimum religionis vinculum dissolvimus. Paucis summa argumentorum capita attingi, quæ fusiùs à viris dogmaticis expendi solent: ista ta-

men quicumque attento animo, & sepositis partium studiis considerant, adeo premi se sentiunt, ut quod se vertant, prorsus ignorent. Tantum superest, ut vel cum Ecclesia nostra consentiant; aut si, ne consentiant, ab iis, quæ contraxerunt, depravata naturæ vitii distrahuntur, omni se fore religione vacuos candidè profiteantur, quorum tunc conditionem, & statum lugebimus: neque enim aliquid in mediò relictum videtur inter atheismum, & religionem quam profitemur.

Jam verò quod nostrum, præcipuè est, prosequamur. Hæretici nomen aut de homine pronuntiamus, aut de libro, opinio, sententia. Quum hominem hæreticum dicimus, duo hæc concurrere oportet: primum, ut quis aliquid proferat adversus definitiones fidei ab Ecclesia editas: alterum, ut sciens prudens id faciat, seu cum noverit, aliam ab ea, quam profert, Ecclesiæ esse sententiam, can. 27. & 31. caus. 24. quæst. 3. Si enim ex. gr. quisquam ignorans definitionem Ecclesiæ aliquid contra pronuntiet, aliàs paratus ad professionem illorum, quæ proposita ab Ecclesia noverit, falsam quidem habere doctrinam intelligetur, non in hæresim incidisse, can. 29. caus. 24. quæst. 3. Quod si quis dubitet, an iis, quæ ab Ecclesia proposita esse sciverit, debeat assensum præstare, is nihilominus tanquam hæreticus habendus erit, cum Catholicum virum confiteri, & credere oporteat, non tantum non contradicere, cap. 1. de hæreticis; quemadmodum & is hæreticus dicendus esset, qui tum demum se paratum exhiberet ad obediendum Ecclesiæ, cum de veritate propositi dogmatis convincatur, argumento canonis 2. caus. 24. quæst. 1., & canonis 30. caus. 24. quæst. 3. Librum autem, opinionem, sententiam statim dicemus hæreticam, ac deprehendemus ecclesiasticis dogmatibus adversari, etiam si auctor ex ignorantia scriperit, vel pronuntiaverit. Quod ut clarior explicetur, observandum est, mul-

tiplex designari genus propositionum censura dignarum; aliæ enim propriè hæreticæ appellantur, aliæ sapientes hæresim, aliæ malè sonantes, aliæ blasphemæ, aliæ impiæ, aliæ erroneæ tantum, seu falsæ, aliæ temerariæ, aliæ scandalosæ, aliæ schismaticæ, aliæ injuriosæ. Hæreticæ propriè dicimus, quæ adversus dogmaticas Ecclesiæ definitiones directò pugnant, veluti ista: Christus non est Deus; sapientes hæresim, quæ primo obtutu videntur hæreticæ, adhuc tamen possunt juxta sinam Ecclesiæ doctrinam explicari; malè sonantes, quæ per se quidem à Catholica fide non dissonant, non sunt tamen ferendæ in eo, qui de hæresi sit suspectus, veluti si quis, quem Arianum esse suspicamus, dixerit, Patrem Deum esse Christo majorem; blasphemias, quibus injuria aut contumelia irrogatur in Deum, veluti si quis Deum injurum diceret; impias, quæ adversus pietatem proferuntur, quemadmodum si quis prædicaret, eleemosynas non esse largiendas; erroneas tantum, seu falsas, quæ veritati repugnant extra causas fidei, aut morum; temerarias, quæ temerè & sine causa proferuntur, veluti si quis prædicaret, post centum annos futurum supremi judicii diem; scandalosas, quæ audientibus præsertim inferioribus & minus eruditus in doctrina fidei scandalum ingenerant, & præbent facilem errandi occasionem; schismaticas, quæ seditiones & turbas movent, veluti si quis diceret, malo prælato non esse obtemperandum; injurias denique, quæ detrahunt aliquid cuidam fidelium statui, vel conditioni. Non repugnat autem, unam eandemque propositionem pluribus hujusmodi notis addici posse. Hinc planè colligitur, non statim ac damnatus est alicujus liber, aut propositio, censi damnum & illius auctorem, quem fortè vel ignorantia, vel alia non improbabili causa excuset, cap. 2. de summa Trinitate, extravag. 2. de hæret. int. com., è contrario dam-

nato auctore, statim ejus codices damnatos intelligi, cap. 4. de hæret., l. 6. & 8. §. 5. cod. tit., Nov. 42. cap. 1. §. 2., nisi aliàs de liberis ageretur, in quibus nulla hæreses esset suspicio, vel ab Ecclesia probatis, quemadmodum vulgò traditur de libris Origenis & Tertulliani. Quando verò recentioribus sæculis immanis prodit multitudo librorum, Tridentini Patres è re fidelium esse censuerunt, si de perniciosis delendis, & de manu studiosorum subtrahendis deliberarent, ut liquet ex sessione 18. At cum omnia Concilii tempore perici non potuissent, absolutari Synodum in fidem Romani Pontificis & vigilantiam omnia contulerunt; quamobrem jamdiu obtinuit, præsertim post Constitutionem *Cum Hebraeorum* Clementis VIII. anni 1592., ut librorum fidei & moribus perniciosorum censura ab Apostolica Sede expectetur. De libellis famosus in contumeliam scriptis antiquæ extant Romanæ leges, quibus & auctores capitali sententia damnantur, & corrupti libros debere præcipitur, l. un. cod. de famosis libellis. Item in Concilio Eliberitano anathemate percussus sunt ii, qui libros ejusmodi in Ecclesia possuissent, can. 3. caus. 5. quæst. 1.

Cum nihil aliud sit hæreticum esse, quam fidei dogmatibus adversari, juvat animadvertere, quid dicatur dogma fidei, ut facilius quisque dignoscat, in quem nota hæretici inuratur. Ex duobus pendet fides nostra: primum ex divinis oraculis, seu revelatione, que in verbo Dei vel scripto, vel tradito continetur; deinde ex declaratione Ecclesiæ, quæ proponatur, aliquid divino oraculo revelatum fuisse, juxta vulgarem illam Augustini sententiam contra epistolam fundamenti cap. 5. *Evangelio non crederem, nisi me Ecclesia commoveret auctoritas*. Igitur ex. gr., ubi aliquid apertè in sacris litteris exhibetur, quicumque refragabitur, statim dicitur hæreticus, quia Ecclesiæ quidquid sacris eisdem litteris continetur, tanquam divinum ora-

culum fidelibus proposuit. Ast ubi aut de obscuris divinarum earundem litterarum sententiis interpretandis agatur, aut de alio nondum ab Ecclesia probato oraculo Dei, nemo hæreticus dici poterit, quousque Ecclesiæ testimonium non accesserit; quam sanè fidei rationem Deus ipse habendam voluit in institutione Ecclesiæ suæ, ne fortè fideles prætextu divinarum oraculorum, quæ privato spiritu ducti præferrent, facillè circumferrent, juxta phrasim Apostoli, omni vento doctrinæ.

Adversus hæreticos, quocumque nomine censeantur, gravissima constituta sunt penæ. Et quando hæretici non solum ecclesiasticam unitatem discindunt, verum etiam gravissimè turbant Rempublicam, cujus incolumitatem præcipuè fovet sanctitas, ac soliditas Religionis, optimum fuit, ut æquè ecclesiastici Antistites, ac pii Principes in illos severas penas indicerent. Ut primum dicam de pœnis, quas pro jurisdictione sua ecclesiastici Antistites indixerunt, nemo dubitare potest, quin jure hæretici universi anathemate damnati fuerint, cujus vi extra Ecclesiam pœnitus ejiuntur, non simplici excommunicationis censura, cap. 13. de hæreticis. Re enim vera universi hæretici statim ac palam & publicè à fide recesserunt, vinculum Christianæ communionis factò suo resciderunt, adeo ut sententia canonum, quæ anathema indicitur, declaratoria tantum sit, si de jure sermo instituat, & si quid adjicit, totum in factò consistit; nimirum vel hæreticos excludit à cœtu Ecclesiæ, si fortè ipsi sese audacter in cœtum intrudant, vel Catholicos jubet, ut à consortio hæreticorum absteant. Duo potissimum vincula sunt, ex quibus Christiana communio, ac societas coalescit, videlicet vinculum charitatis, & vinculum fidei; quo utroque vinculo quoties quisque jungatur, ad Ecclesiam undecumque pertinet, & de bonis societatis christianæ operibus omnino participat ad meritum; & si quis dissoluto vinculo

charitatis adhuc retineat vinculum fidei, nihilominus in Ecclesia adhuc est, quamquam in Ecclesia, & de bonis Ecclesie mereri non possit, quousque non iterum se eo vinculo jungat; ac si quis præter charitatis vinculum etiam dissolvat vinculum fidei, distinguendum est inter eum, qui hæresim internam, sive tantum in animo fovet, adhuc exterius fidem profitens, & inter eum, qui nec externam tenet fidei professionem, & exterius ecclesiasticis dogmatibus contradicit. Hæretici sanè animi interioris sententia, sed adhuc exterius fidem profitentes, in Ecclesia sunt, utpotè quæ natura sua visibilis esse debeat, & non nisi externa fidei professione discernatur, quamquam illi veluti membra mortua, & vix non rescisa à corpore habeantur. Scèus dicendum est de hæreticis manifestis, qui neque exterius fidem profitentur, quorum respectu nullum superest vinculum, ex quo cum Ecclesia uniantur. Hoc sensu in can. 29. caus. 24. quæst. 3. dicitur hæreticus esse à semetipso damnatus. Hinc jure optimo Alexander IV. in cap. 2. de hæreticis in 6. declaravit, hæreticos vita functos non esse ecclesiastica sepultura tradendos; in super adjiciens, sepelientes in excommunicationem incurrere sine spe absolutionis, quousque propriis manibus non extumentur, atque proficiant corpora damnatorum, denegato in perpetuum loco illi jure sepulchri. Equidem novi, in l. 9. cod. de hæret. sub nomine Marciani Imperatoris definitum inveniri anno 457. *Humannum & pium hoc arbitratis, hæretico permittimus sepeliri legitimis sepulchris*, cui legi subjecta fuit epitome ex Photii Nomocanone his verbis: *Hæretici legitimo modo, ut ceteri, sepeliuntur*. Verum observo in primis, legem illam in vetustis Codicis editionibus desiderari, & recentiore manu adutam fuisse. Cæterum in lib. 1. Basilicorum tit. 1. cap. 24. legitur: *Legitimis hæretici traduntur sepulchris*, & Photius in Nomocanone tit. 12. cap. 2. de hæreticis scribit: *Item quod legitime sepeliuntur*. Quidquid tamen sit de hujus

constitutionis fide, notandum est apud veteres Jureconsultos Romana disciplina testes traditum fuisse, etiam eos, quorum bona tanquam ab indigno avocabantur, & Fisco addicebantur, adhuc jura legitimorum sepulchrorum retinuisse, l. 33. ff. de religiosis. Tantum in eo casu rei à legitimo sepulchrorum jure excludebantur, quo perduelles essent in Rempublicam, seu, ut recentiores locuti fuerunt, crimen læsæ majestatis admisissent, l. 1. §. 3. ff. de suis & legit. hæred., propterea quod nec perduelles apud Romanos lugerentur, l. 35. de religiosis, imò nec sepulchra hostium religiosa haberentur, l. 4. ff. de sepulchro violato. Hæc erant juris Romani principia temporibus Marciani, quibus primum quæri potuit, an hæretici tradi possent legitimis sepulchris. Equidem ex præcedentium Christianorum Principum constitutionibus caveri jam ceperat, ut aliquorum hæreticorum bona publicarentur. At non satis id erat, ut concluderetur, esse illos legitima sepultura privandos, quum aliud esset nudari bonis, aliud sepultura carere, dicta l. 33. ff. de religiosis. Insuper caveri quidem ceperat ex præcedentibus Christianorum Principum constitutionibus, ut hæretici quodammodo læsæ majestatis rei haberentur, propterea quòd Divinæ majestatis directò obstitissent. At neque id satis erat, ut concluderetur, hæreticos esse sepultura privandos; quamquam enim verum esset, perduelles sepultura carere, non tamen generaliter cautum erat, ut omnes pœna, quæ perduellibus, eadem & hæreticis sine discrimine imminerent, ut liquet ex toto titulo codicis Theodosiani de hæreticis; & quod dicebatur, hæreticos læsæ majestatis reos haberi, usurpabatur ad demonstrandam criminis hæresos atrocitatem, non ad extendendas universas legitimas pœnas, quæ perduellibus à legibus publicis indicebantur. Opus ergo videbatur singulari constitutione hæreticos hac etiam in parte plecente. Verum Mar-

Marcianus, si germana & vera est laudata lex 9., humanitatem, & pietatem secutus jussit, ut hæretici legitimis sepulchris gauderent. Licet profectò augurari, quænam Marciano fuerit, aut esse potuerit causa ita definiendi. Agitabatur tunc temporis accerrima controversia definita in Concilio Chalcedonensi, in quo idem Marcianus præsens adfuit, trium Capitolulorum, ex quibus primum erat, an damnanda esset persona Theodori Mopsuesteni in pace Ecclesie defuncti; imò & in eo Concilio definitum (qualicumque demùm auctoritatis acta ejus Concilii in hac parte haberi debuerint), ne Theodori vita functi manes inquietarentur. Theodoro, & Theodori causæ patrocinabatur Marcianus, cui præterea congruum erat, in eam ire sententiam, qua declararet, hæreticis vita functis non esse denegandos legitimi sepulchri honores. Temporibus Justiniani in Concilio Generali V. Constantinopolitano damnata fuerunt tria Capitula, ac proinde etiam damnatus Theodorus; hinc ego puto fuisse causam Justiniano, ut eam Marciani legem suo Codicis non insereret, quamquam recentibus sæculis opera quorundam eruditorum adsuta fuerit. Quòd si adhuc quærat, quare sacri canones recentioribus sæculis à Marciani disciplina recesserint, dum statuerunt, ne hæretici sepultura donarentur, cap. 8. de hæret., dicto cap. 2. eod. tit. in 6., facile est respondere: nimirum temporibus Marciani necdum mos invaluerat, nisi ageretur de martyrum exuviis, ut cadavera priorum fidelium in Ecclesiis tumularentur: Tantum id obtinuit recentiore ætate, qua primum sepultura inter jura Christianæ communionis recenseri aptius potuit; unde sepultura, quæ olim res religiosa dicebatur, dici deinceps cepit res ecclesiastica; ac proinde si olim hæretici sepultura donati fuerunt, id argumentum non erat Christianæ communionis, cujus argumentum fuisset, si posteriore ætate id fuisset indulgum. Hæc generalia erant

hæreticis universis. Singularia quædam observanda sunt respectu Clericorum, qui si in hæresim inciderint, cum & ipsi anathematis pœnam ipso jure incurrant, statim etiam ab omni officio & beneficio cadunt, cap. 9. & 15. de hæreticis, adeo ut libera fiat beneficii tanquam vacantis collatio, quin sit facultas pœnæ judicem bona beneficiaria ab hæretico possessa ne ad vitam quidem hæretici aliter aplicandi, Clement. 2. de hæreticis. Imò licet regulariter ad degradationem Clericorum unus tantum Episcopus procedere nequeat, cap. 2. de translatis. Episc., poterit tamen convocatis Abbatibus, aliisque Prælatibus, & Religiosis personis ac litteratis suæ dioceseos, si Clericus ex causa hæresis in gradu suo sit deiciendus, cap. 1. de hæreticis in 6.

Hæc de pœnis ecclesiasticis. At enim si de pœnis Imperiali jure constitutis sermo sit, vetus sanè disciplina variis vicibus obnoxia fuit, & quidem non solum pro temporum varietate, verum etiam pro diversis hæreticorum generibus: modò enim, si ingens esset hæreticorum multitudo, ac veluti colluvies quædam numeri majoris, mitius cum ipsis actum est, ut lenius ad unitatem reducerentur; è contrario ubi pauci essent, severius puniebantur, ut quantocius emergentis hæresos semina suffocarentur: modò si tales hæretici essent, qui turbas seditionesque in societate moverent, præstò erant accerrimæ leges ad pœnas atrocissimas infligendas, levioribus inflictis, si hæretici leniores animos exhiberent. Ex his rerum adjunctis fluxa erat disciplina juris, & inconstans, id est, & scètis hæreticorum, & numero eorum, & temporibus accommodata, aliquando etiam ex mutatione hujusmodi adjunctorum immutata. Quod ut paucis tradam, frustrà in primis investigaretur, an ante Constantinum Imperatorem certæ pœnæ in hæreticos inflictæ fuerint; eò enim usque Ecclesia variis vexationibus obnoxia tuitores, ac

patronos Principes utpotè Æthnicos habere non potuit. Deinde distinguenda sunt duo pœnarum genera, quarum alia jura respiciunt, & bona hæreticorum; alia hæreticorum personas; quæ pœnæ capitales appellântur. Frequentius illæ, rarius istæ indictæ sunt.

Itaque primus Constantinus Imperator in l. 1. cod. de hæret. constituit, ut quæ privilegia dudum contemplatione religionis indulta fuerant, hæreticis nullo modo competere. Edita fuit hæc lex anno 326. Kalendis Septembris; sed nono Kalendas Octobris ejusdem anni aliam legem edidit, qua cum Novatianis Romæ degentibus mitius agendum sanxit, ut scilicet ipsi Ecclesias suas cum cœmeteriis jamdiu possessas pacificè retinerent, dummodò ne quid usurparent de domibus sacris, aut locis religiosis Catholicorum, l. 2. cod. Theodos. de hæret. Hanc voluit Imperator rationem Novatianorum habendam, quia si vera testatur Socrates lib. 7. cap. 11., Novatiani usque ad Innocentii Papæ ætatem pacatè in urbe vivebant, aliàs autem potissimum de tranquillitate publica sollicitus fuerat Constantinus. Addi potest, eorum hæresim ex animi austeritate, ac gravitate nimia prodiisse, cum assererent, lapsos non posse ulla pœnitentia restitui: cœterùm viri erant virtutis, & integritatis severi cultores. Quando verò Constantini temporibus non alia Catholicos vexabat hæreticorum aut schismaticorum secta, quam Ariarum, & Meletianorum, ad eos potissimum ea constituit, seu lex 1. cod. de hæret. pertinebat, hinc in l. 1. cod. Theodos. eod. tit. legitur: *Hæreticos autem, atque schismaticos non tantum ab his privilegiis &c.*, licet in codice Justiniani schismaticorum mentio omissa fuerit. Et quidem mitis fuerat ea pœna à Constantino indicta, sive quòd pius Imperator vix absoluto Nicæno Concilio facile sperabat futurum, ut & Ariarum hæresis, & Meletianorum schisma interiret, sive quòd in magna Ariarum,

& Meletianorum multitudine lenius agendum videretur, sive quòd non videtur opportunum ea ætate, qua primùm Ecclesia pace frui visa est, intestina certamina fieri inter Catholicos & hæreticos in Provinciis Christianis intermixtos, quibus pœnarum gravitas, aut metus occasioem præberet. Successores Imperatores graviore induxerunt pœnas, non quidem semper generatim in hæreticos universos, sed aut in illos, qui olim damnati renovatis disidiis turbas eiecerent, aut in illos, qui publicam pacem quoquo modo turbarent, & pro modo inite seditionis. Hinc cum Ariarum nomen probrosum esse cepisset sub finem quarti sæculi, & Ariani novo assumpto Eunomianorum nomine veterem hæresim tuerentur, Theodosius Magnus in l. 8. cod. Theodos. de hæret. anni 381. sanxit, ut Ariani, Eunomiani, aut Aetiani abstinere ab Ecclesiis ædificandis, fundo, ubi Ecclesia ædificata fuisset, fisco Principis addicendo. Initio autem ejusdem anni statuerat idem Theodosius, ut ubique Nicæna fides sustineretur, Arianis quibuscumque, Eunomianis, ac Photinianis ea lege imposta, ut si intra oppida hæretici illi congregationes fecissent, ab ipsis etiam urbium mœnibus expellerentur, l. 6. cod. Theodos. de hæret. Amplius itum est in l. 17. cod. Theod. eod. tit. anni 389., qua cautum, ut Eunomiani non testamentum condere possent, non ex alieno testamentum capere, & omnia, quæ illorum essent, aut futura sperarentur, veluti caduca fisco vindicarentur: sic enim gliscens in dies Ariarum perfidia coerceretur. Refert tamen Sozomenus lib. 7. cap. 12., Theodosium Magnum ad terrorem potius ineutiendum hanc legem adversus Eunomianos edidisse, quam ad eam exequendam. Eam ob rem legem eandem inde revocavit anno 394., tradita Eunomianis facultate seu testamenta condendi, seu capiendi ex testamento, l. 23. cod. Theodos. eod. tit. Anno sequente Arcadius & Honorius abrogata paterna Theo-

Theodosii lege iterum Eunomianos à testamento condendo, & à capiendo ex testamentis alienis rejecerunt, l. 25. cod. Theod. eod. tit., sed nequid quatuor mensibus elapsis iterum facultas fuit & testandi, & ex alieno testamento capiendi, l. 27. cod. eod. tit. lata anno 395. octavo Kalend. Julii. Hinc audaciores facti Eunomiani turbas seditionesque movebant, unde iidem Imperatores anno 396. sancire boni publici causa debuerunt, ut Eunomianorum auctores, doctoresque, ac præcipuè Clerici è civitatibus pellerentur, l. 31. & 32. cod. Theod. eod., & pressius in l. 34. anni 398. cod. Theodos. eod. Clarius in l. 36. cod. Theod. eod. tit. anni 399. statuitur, ut Eunomianis & cum Eunomianis sit testamenti factio; abstineant autem iidem à publicis cœtibus, & si publicis cœtus egerint, Antistites amissis bonis deportentur, & fundi possessor ultimo supplicio feriat, ipsa possessio fisco vindicetur. Anno 410. iterum cautum est à Theodosio Juniore in l. 49. & 50. cod. Theodos. eod. tit., ut Eunomiani neque possent testamenta condere, nec capere testamento, imò nec posse invicem sibi donare, nec ex donationibus quidquam acquirere, omnibus lucris in fisco collatis; quòd si in hæresi decessissent, adjectum est, ut ab intestato succederent legitimi heredes, quibus deficientebus, ad fisco hereditas devolveretur; quòd & confirmavit anno 415. idem Theodosius Junior in l. 58. cod. Theod. eod. tit. Fuerunt quarto sæculo hæretici quidam dicti Tascodroctæ, qui superstitionibus quibusdam inter orandum utebantur, de quibus scripsit Epiphanius hæresi 48. Adversus istos anno 383. Theodosius Magnus statuit, ne conventicula inirent, quin tamen à suis sedibus moverentur, quia vix turbas seditionesque concitabant, l. 10. cod. Theod. de hæret. Eodem quarto sæculo adversus Apollinaristas statutum fuit ab Arcadio Imperatore in l. 33. cod. Theod. eod. tit. anni 397., ut eorum

doctores, qui nimirum urbem Constantinopolitanam turbabant, ab eadem urbe decederent, ita ut si privatim in urbe conventicula fecissent, loca ipsa cœtus destinata fisco vindicarentur. Similia quædam statuta sunt anno 415. à Theodosio Juniore adversus Montanistas in l. 57. cod. Theod. eod. tit., ubi cautum est, deportandos esse eorum Clericos, qui conventicula celebravissent, bonis quidem privatorum relictis unicuique domino, tantum devolutis ad Ecclesiam locis sacris unâ cum donariis religionis causa collatis. Adversus Nestorianos anno 435. Theodosius & Valentinianus statuerunt, ne conventicula facerent, seu cœtus publicos, indicta adversus inobedientes pœna publicationis bonorum, l. 66. cod. Theod. de hæret. l. 6. cod. Justin. eod. tit. Valentinianus & Martianus anno 457. in l. 8. cod. Justin. eod. adversus Eutychnianos statuerunt, ut nequirent Clericos ordinare vel habere, tam ordinantibus, quam ordinatis pœnam exilii cum bonorum amissione indicentes, item adicentes fisco domos, in quibus cœtus celebrarentur, conventicula celebrantibus indicta pœna sustium, si viles essent, si honesti, pœna pecuniaria; imò & pœna ultimi supplicii iis, qui hæresim docuissent. Asperiores sanè, ac duriores pœna inflicte fuerunt in Donatistas, Manichaos, ac Priscillianistas, eosque, qui eisdem erroribus involuti modò Phryges, modò Cataphryges appellabantur. Suam ipsi sedem potissimum in Africa constituerant, ibidemque præcipuè omnia sudeque turbabant, moventes quotidianas seditiones, armis etiam universa vastantes. Catholicis, ac præsertim Antistites sæpè ad Principes confugerunt, opem ac subsidium imploraturi; unde factum est, ut identidem leges Imperatorie ederentur, quibus illorum hæreticorum sævitia pressius coerceretur. Primi Valentinianus & Valens anno 372. & 377. caverunt, ut domus publicorum cœtum seu à Manichæis, seu à Donatistis frequen-

quentatâ publicarentur, l. 3. & 4. cod. Theod. de hæret., l. 2. cod. Theodos. ne sanctum Baptisma, l. 2. cod. Justin. de hæret. Deinde Theodosius Magnus anno 381. voluit, Manichæos, quocumque nomine appellarentur, nec testamentum condere, nec ex testamento capere posse; fisco addiitis hereditatibus decedentium, & lucris testamento honorarium, tantum servata liberis successione legitima, si liberi eam hæresim non sequerentur, l. 7. cod. Theodos. de hæret. Idem Theodosius anno sequente, seu 382., renovavit eandem pœnas, instituto adversus Manichæos iudicio publico, etiam si privatum & extra urbem cœtus facerent, l. 9. cod. Theod. eod. tit. Instuper anno 389. Valentinianus & Theodosius adjecerunt, Manichæos esse præcipue ab urbe Roma pellendos, l. 18. eod. Theod. eod. tit. Honorius Imperator anno 407., l. 40. cod. Theodos. de hæret., l. 4. cod. Justin. eod., & Manichæos, & Phrygas, & Priscillianistas bonorum publicatione damnavit, ita ut etiam fierent civilium iurium expertes, nec contrahere quidem, aut donare valerent, eove minus testari, aut capere ex testamento; pœna hac & accusandi facultate etiam post mortem data, salvis tantum legitimis successioneibus gratia descenditum, vel ascenditum, vel venientium de latere cognatorum ad secundum usque gradum; quæ & confirmata fuerunt ab eodem Honorio anno 408., l. 43. & 44. cod. Theod. eod. tit. Ad hæc tempora, seu initio quinti sæculi cum Donatistæ Africam gravissimè commoverent, refert Augustinus in epist. 50. ad Bonifacium, Imperiali constitutione hæreticos illos pecuniaria tantum multa fuisse damnatos, ut facultas ad unitatem converterentur. Id eautem fuit anno 412. ab Honorio Augusto in lib. 52. cod. Theodos. de hæret., ubi tamen adjectum est, ut eos, quos pecuniaria pœna tam adversus ordinasset, facultatum omnium publicatio subsequeretur. Deinde anno 414. ab eo-

dem Honorio cautum est, ut Donatistæ intestabiles essent, & infames, & omni potestate carerent, Sacerdotibus eorum etiam deportatis; tantum exceptis viris quibusdam civili dignitate præclaris, quibus imposita fuit multa pecuniaria, l. 54. cod. Theod. eod. tit. Manichæi autem præ cæteris cum ad summum nequitia & scelus devenissent, non tantum è civitatibus expulsi, sed etiam ultimo supplicio damnati sunt anno 428. à Theodosio & Valentiniano in l. 5. cod. Justin. de hæret., quod & recentiores Imperatores confirmaverunt, l. 11. 12. 16. eod. tit.

Sunt hæc specialia in conspectu juris Romani adversus singulares quasdam hæreticorum sectas constituta. Generaliter autem adversus omnes hæreticorum sectas, primus Theodosius Magnus anno 381. statuit, ut quoties cœtus publicos celebrarent, aut vel publicè, vel privatum aliquid gererent, quod sanctificati Catholice Ecclesie officere posset, expellerentur, l. 11. cod. Theodos. de hæret., & clariss in l. 12. ejusdem anni, & in l. 13. anni 384. cod. Theod. eod. tit. exilio pulsi sunt, quicumque cœtus publicos celebrarent, domo, vel loco ad solemnem eorum cœtum selecto fiscali juri supposito. Idem Theodosius anno 388. eos omnes generaliter voluit ab urbibus exulare, & ita secedere, ut segregati à cæteris quasi vallo quodam in locis agrestibus ipsi tantum inter se invicem conversarentur, denegata audeandi, & interpellandi Imperatoris facultate, l. 14. cod. Theod. de hæret. Cum autem hæretici in loca suburbana sese conferrent, vel in minores urbes majori urbi finitimas, idem Theodosius anno 389. & 391. ab eisdem & suburbanis, & vicinis urbibus pelli hæreticos jussit, l. 19. & 20. cod. Theodos. eod. tit. Anno 392. vetuit Theodosius, ne ab hæreticis Clerici ordinarentur, imposita pecuniaria pœna tam adversus ordinatores, quam adversus ordinatos, & loco ordinationis fisci iuribus addi-

si loci dominus consensisset, l. 21. cod. Theod. eod. tit. Præterea Arcadius & Honorius anno 395. & 396. hæreticos ab universis militiis arcuerunt, ac ne diaconica quidem in urbibus habere voluerunt, l. 29. & 30. cod. Theodos. eod. tit., l. 3. cod. Justin. eod. tit., quod Honorius, & Theodosius anno 408. confirmaverunt, l. 42. & 45. cod. Theod. eod. tit. Anno 410. iterum cavendum fuit ab Honorio, ut si hæretici publicos conventus facerent, & proscriptione, & summo supplicio punirentur, l. 51. cod. Theod. eod., quod & renovatum est anno 415., l. 56. cod. Theod. eod., ex quo liquet, legem illam ad terrorem potius incutiendum latam fuisse, quam ad pœnam reverè infligendam. Anno 425. Theodosius & Valentinianus jusserunt, ut hæretici ad centesimum usque lapidem ab Urbe Roma remoti solitudines sibi eligerent, & paucos post dies jurerent, ut longè ab adspetu universarum urbium aufererent, lege 62. & 64. cod. Theod. eod. tit. Plurima iidem Imperatores collegerunt in l. 65. cod. Theodos. eod. tit. ex qua deprompta est lex 5. cod. Justin. eod. anni 428. Verùm ibidem fassi sunt, *Non omnes hæreticos eadem austeritate pellendos esse*, designatis variis pœnis, prout supra laudatis constitutionibus cautum deprehenditur. Anastasius Imperator anno 511. vetuit, ne prædia in quibus orthodoxæ fidei Ecclesie, vel Oratoria existerent, venderentur, irritata venditione, & prædiis in fiscum collatis, l. 10. cod. Justin. de hæreticis. Item in l. 14. cod. eod. ultimum supplicium indictum est in hæreticos, qui cœtus inirent, aut Ecclesias, aut religiosis domos construerent, aut Sacramenta administrarent, aut Antistes sibi constituerent. Denique Justinianus vetuit, ne hæretici quoquo modo hereditatem, aut legatum, aut hærecommissum acciperent, ne ex militari quidem testamento, l. 22. cod. de hæret., & in Nov. 109. mulieribus hæreticis dotium privilegia ademit, Imperator Justinus

etiam illud adiecit, ut hæretici quicumque nec testamento capere possent, nec testari, publicatis defuncti bonis veluti caducis, nisi qui perceperunt essent, Catholicam fidem sequerentur, Novella 144. cap. 1. Sic producta est usque ad sæculum sextum, Ecclesie & Imperii disciplina adversus hæreticos; ex qua constat, multos quidem olim, multos nonnisi posteriore ætate civilibus aut infamiae, aut amissionis quorundam iurium pœna punitos; capite damnatos tantummodò Manichæos, aut extra ordinem hæreticos alios, qui rempublicam vehementius turbavissent; generaliter quidem obstrictos, ut Ecclesias, & loca religiosa illis contra Catholicos occupata Catholicis restituerent; fisco addiitis locis, in quibus contra Principum interdita cœtus ab hæreticis celebrarentur; multos quidem ab initio exclusos fuisse à testamentis condendis, à testamentariis successioneibus, aliquos deportatos, omnes quidem exilio damnatos, sive ab urbibus exulare; jussos, non verò generaliter testamenti fæctione privatos, nisi ex laudatis aut Justiniani, aut Justinii constitutionibus, eove minus generaliter suis bonis spoliatos, quo casu publicam non turbarent tranquillitatem. Primum generaliter exilio pulsi fuerunt, & passi bonorum publicationem universi hæretici sub finem anni 1220. auctoritate Friderici II. ea constitutione, quæ post libros feudorum adjecta fuit ab Hugolino Bononiensi Jureconsulto, unde deprompta est authentica *Glossa* cod. de hæreticis. Ea ipsa tempestate, eove magis post editam hanc constitutionem, Pontifices Maximi staterunt, ut cum hæretici anathemate damnati per Ecclesiasticos Antistes essent, brachio, ut ajunt, sæculari traderentur, pro qualitate facinoris puniendi, cap. 9. & 15. de hæreticis, exasperata etiam qualitate supplicii pro conditione delinquentis, & criminis atrocitate, cap. 8. 6. ult. eod. tit. in 6. Quando verò Fridericus in laudata constitutione certas constituit pœnas adversus hæ-

hæreticos, adjecta ratione, cum longè gravius sit, æternam, quam temporalem offendere majestatem, receptum deinde facile fuit, ut hæretici pœna capitis damnarentur, exemplo criminis læsæ majestatis. Si quæras, eumam addicenda sint publicata hæretici damnati bona, scio quidem, Lucium III. in dicto cap. 9. de hæret. vers. *Bona damnatorum* in notis, bona Clericorum addixisse Ecclesiis, quibus Clerici hæretici ministrabant. Verùm generaliter, & communi jure nihil in hac parte definitum est, & unaquæque provincias suas sequitur consuetudines. Hinc alicubi fisco publico fit addictio, alicubi Ecclesiæ, seu apud Ordinarium, seu apud Apostolicum delegatum, seu apud ipsam Apostolicam Sedem, alicubi fiunt bonorum divisiones tum fisco publico, tum Ecclesiæ addicendorum, cap. 13. vers. *Damnati* de hæreticis, cap. 19. eod. tit. in 6., extrav. 1. de hæret. int. communes.

Constitutio Friderici Imperatoris modo laudata, ac relata in auth. *Gaxatos* cod. de hæret. ea fuit, quæ normam Judicibus, & Pragmaticis universis præbuit instituendi causas hæreticorum, ac dirimendi Quando autem ibidem expressè cautum est, ut adversus hæreticos omnes fiat publicatio bonorum ita, ut *filii ad successiones eorum pervenire non possint*, atque id exemplo criminis læsæ majestatis, actum pœnitens est, de veterum legum providentia, quæ olim, etiam ubi hæreticorum bona publicanda erant, legitimas successiones præsertim liberorum servaverant, l. 49. 50, 58. cod. Theodos. de hæret. l. 4. 15. & 19. cod. Justin. eod. tit. Novel. 115. cap. 3. §. 14. Ut id interspicuè tradatur, distinguere oportet inter filios hæreticorum paternam hæresim sequentes, & filios orthodoxos. De filiis hæreticorum damnatorum, qui paternam sequuntur hæresim, nulla est dubitatio, quin non solum paterna successione priventur, verùm etiam ipsi tanquam hæretici, & proprii seu personalis criminis rei plectantur. Exceptio est

in infantibus, vel post hæresim paternam natis, vel in infantia constitutis, dum pater in hæresim incidit, qui deinde dum adoleverit, à patre hæretico educati fuerunt: etenim isti licet hodie parentibus non succedant in hereditate ne legitima quidem, non tamen statim tanquam hæretici damnandi sunt, si dum ad usum rationis pervenerint, pertinaces in hæresi non consistant, sed *querantur cuncta sollicitudine veritatem, corrigi parati, cum veritatem invenerint*, uti de Donatistarum filiis ajebat Augustinus in can. 29. caus. 24. quæst. 3. Quòd si filii orthodoxi sint, certum in primis est, & jamdiu receptum, eos ipso jure liberari patria potestate, ita ut nec emancipatio valeat à parentibus facta, cap. 2. §. ult. de hæret. in 6., hinc si adventitia bona habuerint, ipsorum pleno jure fiunt, quin hæc publicationi subjaceant. Neque in contrarium dicas, legem Friderici filios à successione paternâ exclusisse exemplo criminis læsæ majestatis, quod & tradidit Innocentius III. in cap. 10. de hæret., quemadmodum autem in crimine læsæ majestatis nihil præter vitam filiorum gratia reservatur, ita & quodcumque peculium esse ab hæreticorum filiis auferendum, argumento l. 5. cod. ad leg. Jul. majest. Etenim observandum est, comparisonem illam inter crimen læsæ majestatis, & crimen hæreseos non omnigenam esse, nec ita factam, ut quidquid in uno obtinet, in altero crimine obtineat, sed tantum, ut comparatione facta demonstratur, exclusionem liberorum à paternâ successione exemplo legitimo non carere. Similis ratio exhibetur in l. 4. cod. de hæret., ubi cum defineretur §. 4., etiam institui judicium posse contra Manichæos, post mortem, exemplum allatum est iudicii instituendi contra reos criminis læsæ majestatis, quamquam in §. 6. ejusdem legis subjicitur, filios orthodoxos ad parentis Manichæi legitimam hereditatem admitti, quamquam id non recipitur in crimine læsæ majestatis. Profecto ad auferen-

da

da à filiis adventitia peculia opus esset expressa lege, nec sufficit argumentatio petita ab exemplo aliorum criminum, ut ut leviorum; leges enim penales coercendæ potius sunt, quam extendendæ: aliis autem certum est, leges, ac Pontificias constitutiones hæreticorum filios à paternâ successione exclusisse, non propriis facultatibus exuisse, dicta lege Friderici, & cap. 19. de hæret. in 6. Potiore igitur jure uxores hæreticorum damnatorum dotem veluti peculium proprium liberè vindicabunt, & quidquid ad ipsas ex debito pertinet in bonis mariti, cum nullum sentire debeant ex mariti crimine detrimentum, nisi tamen uxores, aut marito in hæresi consenserint, aut scientes prudentes cum hæretico illicitè conjugium contraxerint, cap. 14. de hæret. in 6. Itaque si de filiis agatur orthodoxis ad bona patris hæretici adspirantibus, olim quidem vigeat, ut parentes hæretici tenerentur filiabus largiri congruas dotes, & filiis omnibus alimenta, quos nullo modo exheredare liceret, aut orthodoxos hæreticis posthabere, l. 13. 19. & authentica sequente cod. de hæret., Nov. 115. cap. 3. §. 4., can. 7. caus. 1. quæst. 4. Sed à sæculo decimotertio, eove magis post legem Friderici, ita publicantur bona paternâ, ut nihil liberis utur orthodoxis reservetur, cap. 10. & 13. vers. *Damnati* de hæret. cap. 19. eod. tit. in 6. Imò neque admittenda est distinctio, an ante paternam hæresim, an post hæresim nati filii fuerint, ob generalia constitutionum verba; item an pater in hæresim incidit, aut mater, propterea quod constitutio Friderici de hæreticis *utriusque sexus* expressè concepta sit. Ad similitudinem hujus pœnæ, quæ hæreticorum filiis utur orthodoxis quodammodo inflicta est, similem pœnam indixit Alexander IV. in cap. 2. de hæreticis in 6. vers. *Hæretici autem*, ubi statuit, ne hæreticorum filii usque ad secundam generationem ad ullum ecclesiasticum beneficium, seu officium publicum admittentur,

Tom. IV.

quam constitutionem ita explicavit Bonifacius VIII. in cap. 15., ut si de paternâ linea ageretur, usque ad secundum, si de maternâ, ad primum tantum gradum referretur. Memoravi ibidem Bonifacius constitutionem Innocentii, & Alexandri suorum prædecessorum, qua in re constitutio Alexandri adparet in dicto cap. 2., at constitutio Innocentii alia esse nequit, quam quæ laudatur apud Gregorium IX. in cap. 10. de hæret., ubi generaliter traditur, non repugnare, filios ob crimen paternum quandoquæ puniri. Non tamen ego censuram, deiciens ad gradum ecclesiastico jam adepto filios hæreticorum orthodoxos ob paternum maternumve crimen, quousque expressè in jure cautum id non demonstratur; cum aliud sit, aliquid ad beneficia non admitti, aliud, & quidem acerbius, aliquid jam ritè admittendum suo jure sine propria culpa spoliari, atque ob hanc rem, ubi expressa pœnalis constitutio deest, non licet ab una ad alteram speciem argumentari. Adde his, quòd quis non admittatur ad beneficia, irregularitatem dicit, quæ non semper pœna est, sed quandoquæ simplex impedimentum; quòd verò quis ab adepto beneficio deturbetur ritè suscepto, non nisi pœnæ, & quidem gravissimæ speciem præferre. Nemo sanè adversus laudatas constitutiones Alexandri IV., & Bonifacii VIII. objiciat generalem juris Romani disciplinam, quæ definitur, crimen, vel pœnam paternam nullam maculam filio infligere, can. 6. caus. 1. quæst. 4., seu l. 26. ff. de pœnis. Continet illa regulam generalem, adversus quam in gravissimis quibusdam criminibus singularis exceptio non improbat. Nemo item opponat canones 1. 2. & 10. caus. 1. quæst. 4., nam Augustinus, cujus hæc monumenta sunt, in dicto can. 1. & 2. tantum demonstrare volebat in epistola ad Vincentium, non esse redarguendos illos, qui communicaarent cum reo, cujus crimen ignorabant, quòd sanè longè est à propo-

K

si-

sita questione; & in can. 10. tantum im-
probavit factum cujusdam Africanus Epis-
copi, qui ob paternum crimen filios ex-
communicaverat. Planè excommunicatio
utpotè pœna spiritualis, qua quis ab Ec-
clesia, seu à mystico Christi corpore se-
paratur, ob paternam crimina infligi ne-
quit, neque ab hac pœnæ specie ad ir-
regularitatem argumentandum est. Ne-
mo denique opponat canones 3. & 4.
caus. 1. quæst. 4. In primis enim nul-
libi invenitur in Africanis Conciliis, quod
ibidem legitur, id est, paternam hære-
sim impedimento non esse liberis, ne
ad sacros ordines promoveantur. Tan-
tum ex codice Ecclesiæ Africanæ can. 47.
constat, dubitavisse Africanos Antistes
de filiis orthodoxis Donatarum, an
essent in clerum recipiendi, & de ea re
interrogasse Sircium, & Simplicianum,
quin liquet, quid inde definitum fue-
rit, ut receptum, Cæterum scimus, in
Africa cum Donatistis clementissimè ac-
tum esse, ut lenius ad unitatem adduce-
rentur, adeo ut hæreticis ipsis Clericis
aliquando permissum fuerit, in proprio
gradu ministrare, cum revertentur,
cap. 1. de Parochiis; quæ sanè fuit in-
dulgentia singularis, quæ trahi in exem-
plum minimè potest.

Memoratae adversus hæreticos con-
stitutæ pœnæ executionem paratam in-
veniunt, si rei hæreseos sint in crimine
perviciaces, Cæterum si respiciant, favo-
re Christianæ fidei singulari jure re-
ceptum fuit, ut pœnitentibus ignoscatur.
Siquidem pro pœnitentibus, & ad Ecclē-
siam demisso animo reversis, jamdiu apud
Principes intercedere consuevit Ecclē-
sia, uti liquet ex epistola Joannis II. Pa-
pæ, quæ extat in fine Codicis de Sum-
ma Trinitate. Ipsi etiam religiosi Prin-
cipes testati sunt, se pœnitentibus indul-
gere, ac remittere pœnas in hoc crimi-
ne, quamquam generaliter verum sit,
sola pœnitentia neminem desinere esse
nocentem. Hinc Arcadius & Honorius
de filiis hæreticorum etiam Manichæo-
rum decreverunt anno 407., ut venia

pœnitentibus concederetur, l. 4. §. 6.
cod. de hæret., & paucos post menses
eodem anno 407., idipsum indulserunt
hæreticis ipsis parentibus, utut sera es-
set illorum pœnitentia, l. 4. §. 1. cod. Theo-
eod. tit. Materna in hac re etiam pate-
re debuit erga pœnitentes hæreticos Ec-
clesiæ clementia, qua sanè in ecclesi-
asticis judiciis leniter excipiuntur, adeo ut
si spontè, & ante ceptum judicium hæ-
retici pœnitentia ducti revertantur, illis
salutarem tantum, & qualitati admissi
respondentem indicat satisfactionem; imò
etiam si judicium sit ceptum, adhuc
extra ordinem moderetur pœnas, ac mi-
nuat, quousque nondum est promulga-
ta sententia, & quidem prudentis viri
arbitrio juxta singulares pœnitentis ad-
fectiones, cap. 9. de hæret., cap. 12.
& 15. eod. tit. in 6. Quoniam verò sin-
gularis ista clementia est, qua neminem
abuti decet, eò non fuit protrahenda,
ut iterum, fortè etiam atrocis delin-
quendi occasio præberetur. Hinc est, ut
hæreticis non patrocinetur Ecclesia, si
post hæresim ejurationem, vel ad ean-
dem, vel ad aliam hæresim sese vertant,
cap. 9. vers. *Illos quoque* de hæret., cap. 8.
& 11. eod. tit. in 6. Si enim iterum
respicere se profiteantur, eatenus audi-
untur, quatenus necessariis spirituali-
bus ad æternam vitam consequendam
subsidiis non destituantur; id est absol-
vantur pœna anathematis, Sacramentis
pœnitentiæ, & Eucharistiæ donentur, si
pœnitentiæ evidentiæ signa præbuerint,
cap. 4. eod. tit. in 6. Cæterum aliis or-
dinaris juris pœnis subjacebant.

Quam hæreticus pœnitentia ductus
absolvi se postulat Ecclesiastica auctori-
tate, teneat hæresim abjurare, can. 20.
& 21. caus. 1. quæst. 7., cap. 9. de
hæret., cap. 10. de purgat. canonica,
videlicet jurejurando profiteri, se nun-
quam ab Ecclesia, Ecclesiæque doctrina
in posterum recessurum: id enim
significat hæresim abjurare, quemadmo-
do n. dicitur abjurare Ecclesiam, qui spon-
det, se à possessione Ecclesiæ recessu-
rum,

rum, in cap. 3. & 4. de restitut. spo-
liat., eademque sensu abjurare benefi-
cium in cap. 5. de renunciat., abjura-
re jura in cap. 6. de institut., abjurare
uxorem in cap. 2. qui Cler. vel vovent.,
abjurare adulteram in cap. 5. de eo, qui
dux. in matrimon., & in cap. 6. de
adulter., & abjurare provinciam in cap. 3.
de crimine falsi. Et quidem abjuratio
hæresis in scriptis fieri debet, can. 4.
vers. *Constitutio*, & can. 8. caus. 1.
quæst. 7., & publicè, si de hæresi pu-
blica agatur, quod aliquando in Con-
cilio fieri consuevit, can. 22. caus. 1.
quæst. 7., aliquando libello coram Pon-
tificè Maximo edito, can. 19. & 20.
ead. causa & quæst., sed juxta recen-
tiorum disciplinam hæc forma Judicis
arbitrio relinquatur, ut singula personarum,
causarumque adjuncta pensentur.
Duas habet abjuratio partes, quarum
prior continere debet ejurationem hæ-
reseos illius, in quam pœnitens incidit,
imò maxime convenit adjici ejurationem
cæterarum hæreseos, ut abjurans magis
magisque in officio contineatur; prop-
tereaquod si cæteras hæreses unà cum
ea, in quam incidit, ejuraverit, punien-
dis esset pœna relapsorum, quoties in
aliquam ex ejuratis hæresibus, utut non
eamdem, in quam lapsus olim fuerat, in-
cidisset. Altera pars continere debet Ca-
tholicæ fidei expressam professionem;
neque enim sufficit Catholico viro non
adhærere hæreticis, si Catholicam fidem
non amplectatur, can. 112. caus. 1.
quæst. 1., can. 20. & 21. caus. 1. quæst. 7.,
can. 42. de consecrat. dist. 2.

Adeo atrox, & immane natura sui,
adeo impietatis & injuriæ plenum ad-
versus Deum, adeo perniciosum in Chri-
stianam rempublicam hæreseos flagitium
est, ut non tantum pœnis coercendi
visi fuerint illi, qui propriè hæretici
existerent, verum etiam illi, qui vel hæ-
reticis faverent, vel suspecti de hæresi
viderentur; quamquam enim isti si hæ-
reticorum sententiis non adhererent, hæ-
retici propriè dici non possint, interea

tamen gravissimè delinquant, quod &
hæreses, & hæreticos declinare debent.
Non in individuo consistit favor in hæ-
reticos exhibitus, aut suspicio hæreseos;
modò enim potest esse in aliquo major,
modò minor, modò impensor, modò
lenior hæreticorum tutela, seu patro-
cinium, aut hæreseos suspicio. Quam-
obrem in pœnis designandis certa ne-
quit præstiti regula, sed debent illæ
ex arbitrio Judicis modum accipere. Sa-
nè, quoties liquet alicui hæreticis fa-
vere, id est, illos tueri patrocinio, ju-
vare facultatibus, recipere hospitio, oc-
cultare domi, is sanè, si Clericus sit,
interea ab omni officio, & beneficio ec-
clesiastico cadit; si laicus sit, excom-
municationem incurrit, ita ut & cæte-
ris etiam hæreticorum pœnis damnetur,
si intra annum Ecclesiæ non satisfaciat,
cap. 8. & 13. vers. *Credentes* de hære-
ticis. Reverà qui hæreticos fovet, aut
recipit, incipit esse de hæresi graviter
suspectus, proindeque gravibus etiam
pœnis terri potest, ut animum ab il-
lis avertat. At si per annum in suscep-
to consilio contumax perseveret, auge-
tur suspicio, & propè demonstrata est
hæresis etiam in eodem, quo fiat, ut ve-
lut hæreticus & ipse damnetur. Hæc ip-
sa ratio est, quare si quis in hæresim
inciderit, deinde eandem hæresim abju-
raverit, iterum eandem hæreticis favere
pergat, puniatur pœna relapsorum, cap. 8.
vers. *Ille quoque* de hæretic. in 6. Ete-
nim subsequens animus favendi hæreti-
cis junctus cum precedente hæresi ut-
ut abjurata, in causa est, ut præsuma-
tur simulata abjuratio, & perviciacia in
hæresi pœnè demonstretur. Ut hæreti-
cis patrociniū omne denegaretur, jam
caverant olim Imperatores, ut defenso-
re destituerentur, l. 5. cod. de hæret.
Eam ob rem Innocentius III. Advocatis
& Scribariis inhibuit, ne in causis
hæreticorum patrociniū aut operam
præberent, cap. 11. de hæret., impo-
sita infamiz & depositionis ab officio
pœna, quam sanè evasuros Interpretes